

ITINERARI FORMATIU UNITAT DOCENT D'OFTALMOLOGIA HOSPITAL SANTA CREU I SANT PAU

Especialitat: OFTALMOLOGIA

Data revisió itinerari: 21/02/2023

Cap de la unitat docent: Dra. Noemí Roselló

**Tutors/es docents: Dra. Sabina Luna
Dr. Jesús Téllez**

Data d'aprovació per la comissió de docència: 08/03/2023

1. INTRODUCCIÓ:

El programa de formació sanitària especialitzada (FSE) es basa principalment en l'aprenentatge assistencial tutelat, de manera que el/la resident adquireixi de manera progressiva experiència en la presa de decisions, habilitats i actituds pròpies de la seva especialitat. El Real Decreto 183/2008 publicat en febrer 2008 insisteix en la necessitat d'establir un sistema de supervisió progressiu, per que el/la resident adquireixi autonomia, i han de delimitar-se uns nivells de responsabilitat per a cada any de residència, i també per a cada tècnica o àrea de coneixement. Així, a **OFTALMOLOGIA**, hi ha algunes tècniques que ha de ser conegudes per tots/es els/les residents des dels primers mesos de començada la residència, i d'altres, en canvi, no es consideren fonamentals per a la formació bàsica d'un/a especialista, i el/la resident purament ha de conèixer-les i haver-les presenciats.

Tot i que el tutor/a docent és el/la principal responsable de la formació del/la resident y qui ha d'establir quin grau d'autonomia té en cada moment, el Real Decreto estableix el deure general de supervisió de tot el personal facultatiu que treballa en un centre docent, i per tant tot el servei participa d'aquesta labor.

A banda del protocol de supervisió de les activitats que realitza el resident durant tot el període formatiu, que està en un document independent, per cadascuna de les àrees de rotació i segons els objectius docents generals i específics de l'any de residència és especificat també el nivell d'autonomia del/la resident.

Els nivells de responsabilitat i autonomia que han d'assolir els/les residents, molt lligats als de supervisió, estan dividits entre:

- **Nivell 1:** Les habilitats adquirides permeten al/la resident dur a terme activitats de manera autònoma, sense necessitat d'una tutorització directa, si bé te la opció de consulta a l'especialista responsable sempre que ho consideri necessari.
- **Nivell 2:** El/la resident té un coneixement extens, que el permet fer directament les activitats, però no te prou expertesa per a fer-les de manera totalment independent.

- **Nivell 3:** El/la resident no té experiència pròpia i per tant no pot desenvolupar les activitats; les realitza el personal sanitari del centre i el/la resident observa i/o ajuda en la seva execució.

2. DURADA DE L'ESPECIALITAT:

4 anys

3. OBJECTIUS GENERALS DE L'ESPECIALITAT:

- Adquisició dels coneixements teòrics i pràctics de l'especialitat que permetin el desenvolupament òptim de la professió.
- Formació a nivell acadèmic i humà com especialistes en oftalmologia.
- Entendre al pacient com centre de la nostra activitat.
- Assistència, docència e investigació com motors de l'excel·lència.

4. OBJECTIUS ESPECÍFICS DE L'ESPECIALITAT:

QUADRE DE ROTACIONS

ANY	ÀREA DE ROTACIÓ	LLOC DE ROTACIÓ	MESOS
R1	Urgències d'oftalmologia	HSCSP	1
	Neuro-Oftalmologia	HSCSP	2
	Superfície Ocular i Còrnia	HSCSP	3
	Òrbita i Oculoplastia	HSCSP	5
	Curso Castroviejo	Madrid	1
R2	Retina Mèdica i Quirúrgica	HSCSP	3
	Glaucoma	HSCSP	3
	Oftalmologia Pediàtrica i Estrabisme	HSCSP	4
	Patologia refractària	Admiravision*	1
	Oncologia Ocular H. Bellvitge *	H.Bellvitge*	1
R3	Oftalmologia Pediàtrica	Sant Joan de Deu *	2
	Superfície Ocular i Còrnia	HSCSP	5
	Retina Mèdica i Quirúrgica	HSCSP	3
	Neuro-Oftalmologia	HSCSP	2
R4	Glaucoma	HSCSP	5
	Retina Mèdica i Quirúrgica	HSCSP	5
	Rotació lliure	-	2

*: rotacions sistemàtiques fora HSCSP, a través de conveni de col·laboració entre institucions.

RESIDENT DE PRIMER ANY

1- Urgències d'oftalmologia (el primer mes de tots els R1)

Els objectius docents els tres primers mesos de la residència en oftalmologia :

- Realitzar la història clínica i l'exploració completa a l'àmbit d'urgències i atenció primària.
- Sol·licitar i interpretar les proves complementàries.
- Estimar el grau de severitat de la patologia.
- Presentar-se i informar a pacient i família.
- Iniciar-se en l'enfoc diagnòstic, terapèutic i de drenatge del pacient a urgències i a l'atenció primària

2- Neurooftalmologia (2 mesos)

- Realitzar l'anamnesi i les exploracions dirigides a l'especialitat
- Sol·licitar i interpretar les proves complementàries, fent l'aproximació diagnòstica en patologia neurooftalmològica
- Coneixement teòric necessari per l'especialitat
- Assistència en tractament mèdic i quirúrgic

3- Superfície Ocular i Còrnia (3 mesos)

- Realitzar l'anamnesi i les exploracions dirigides a l'especialitat
- Sol·licitar i interpretar les proves complementàries, fent l'aproximació diagnòstica en patologia corneal i de superfície ocular.
- Indicar i pautar el tractament mèdic de la patologia corneal i de superfície ocular.
- Indicar i col·laborar en el tractament amb làser (capsulotomia làser YAG) de la patologia de la secció.
- Col·laborar en la Injecció intracamerular, suturar i obtenir mostres de superfície i càmera anterior.
- Adquirir habilitats quirúrgiques: cirurgia de la cataracta, cirurgia del pterigi, implant membrana amniòtica, sutura còrnia i conjuntiva.

4- Òrbita i Oculoplàstia (5 mesos)

- Realitzar l'anamnesi i les exploracions dirigides a l'especialitat.
- Sol·licitar i interpretar les proves complementàries, fent l'aproximació diagnòstica patologia palpebral i orbitària.
- Coneixement de l'anatomia palpebral i orbitària i els canvis associats a la patologia d'aquesta subespecialitat.
- Adquirir habilitats quirúrgiques: Reparar malposicions palpebrals, cirurgia de via llagrimar, reparació ptosis, patologia orbitària.

5- **Curso Castroviejo** (4 setmanes)

Es tracta d'un Curs Monogràfic d'Iniciació a l'Oftalmologia, que té lloc a Madrid, a l'Instituto de Investigaciones Oftalmológicas Ramón Castroviejo.

Dirigit a residents d'oftalmologia de primer any de tot l'Estat, està impartit per diferents especialistes de reconeixement nacional, i està finançat íntegrament

L'objectiu d'aquest curs és impartir una formació teòrica general d'oftalmologia des de l'anatomia a la fisiologia, conceptes d'òptica i patologies.

RESIDENT DE SEGON ANY

1- Retina Mèdica i Quirúrgica (3 mesos)

- Realitzar l'anamnesi i les exploracions dirigides a l'especialitat de retina
- Sol·licitar i interpretar les proves complementàries.
- Realitzar l'aproximació diagnòstica en uveïtis i patologia retiniana
- Indicar i pautar el tractament mèdic de la patologia retiniana.
- Indicar i col·laborar en el tractament amb làser argó de la patologia retiniana
- Col·laborar en la tècnica del tractament intravítri i intracamerular
- Adquirir habilitats quirúrgiques: vitrectomia posterior central, cirurgia escleral, tractaments intravítris

2- Glaucoma (3 mesos)

- Realitzar l'aproximació diagnòstica i la orientació terapèutica
- Abordatge sistèmic del pacient glaucomatós
- Indicar i realitzar el tractament làser del glaucoma: Iridotomia làser YAG, trabeculoplastia argó, suturolisis argó
- Introducció teòrica del tractament quirúrgic del glaucoma: Cirurgia mínimament invasiva, trabeculectomia, col·locar dispositius de drenatge, maneig de la sutura escleral i conjuntiva.

3- Oftalmologia Pediàtrica i Estrabisme (4 mesos)

- Aproximació diagnòstica i orientació quirúrgica de la patologia oftalmològica pediàtrica més prevalent: estrabisme, via llagimal, patologia palpebral infantil.
- Abordatge sistèmic de la patologia pediàtrica
- Participar en els diferents tractaments quirúrgics: cirurgia d'estrabisme pediàtric i de l'adult, cirurgia via llagimal i palpebral infantil.
- Exploració de prematurs en el control de la retinopatia del prematur.
- Familiaritzar-se amb les tècniques d'exploració oftalmològica infantil:
- Valorar la refracció infantil amb esquiàscòpia

4- Patologia refractiva (1 mes)

Aquesta rotació es realitza al Grup Admiravisión, entitat amb gran rellevància amb cirurgia en patologia refractiva amb especialistes reconeguts científicament i dotats amb les tècniques quirúrgiques més actuals. Tenim formalitzat un conveni de col·laboració docent per aquesta rotació sistemàtica

- Realitzar l'anamnesi i les exploracions dirigides a l'especialitat
- Sol·licitar i interpretar les proves complementàries, fent l'aproximació diagnòstica i terapèutica del pacient amb demanda refractiva.
- Indicar i col·laborar en les diferents opcions terapèutiques en cirurgia refractiva: làser, lents fàquiques, cirurgia faco-refractiva.

5- Patologia Oncològica (1 mes)

Aquesta rotació es realitza a l'Hospital de Bellvitge, centre hospitalari de referència en oncologia oftalmològica intraocular a nivell de la Comunitat de Catalunya i amb el estem tramitant un pacte de col·laboració per aquesta rotació sistemàtica

- Realitzar l'anamnesi i les exploracions dirigides a l'especialitat
- Sol·licitar i interpretar les proves complementàries, fent l'aproximació diagnòstica i terapèutica del pacient oncològic.
- Introducció en les diferents opcions terapèutiques en terapèutica oncològica: cirurgia, radioteràpia, quimioteràpia local o sistèmica.

Durant tot l'R2 el resident compaginarà les diferents rotacions amb les següents activitats:

Consulta externa: agenda de Cirurgia Menor

Una tarda a la setmana es farà càrrec d'una agenda pròpia de consulta externa amb patologies molt prevalents

Objectius docents:

- Diagnosticar i pautar el tractament mèdic de la patologia palpebral menor: mussol, calazi, quists, papilomes...
- Indicar i col·laborar en el tractament quirúrgic quan s'escau.

Interconsultes:

Una tarda a la setmana acompanya a l'adjunt responsable en les interconsultes dels diferents serveis de l'hospital.

L'objectiu docent d'aquesta activitat és participar en el maneig de la vessant sistèmica de la patologia ocular a un hospital de tercer nivell així com la relació amb altres especialitats

RESIDENT DE TERCER ANY

1- Oftalmologia Pediàtrica (2 mesos)

Aquesta rotació es realitza al Servei d'Oftalmologia de l'Hospital Sant Joan de Deu, d'Esplugues de Llobregat, amb qui tenim establert un conveni de col·laboració docent per a la realització d'aquesta rotació sistemàtica. En aquesta rotació reforcem la rotació inicial d'oftalmologia pediàtrica i aportem un major nivell de complexitat en aquesta subespecialitat al ser l'hospital de Sant Joan de Deu tributari de 8 CSUR d'oftalmologia.

- Avaluar i tractar la patologia oftalmològica més específicament pediàtrica: glaucoma congènit, cataracte congènita, patologia retiniana infantil.
- Participar en les indicacions de fotocoagulació en patologia infantil: retinopatia del prematur, tumors retinians (hemangiomas, retinoblastomas...)
- Identificar les manifestacions oftalmològiques de les diferents síndromes neurològiques pediàtriques
- Participar en el tractament quirúrgic de la patologia oftalmològica pediàtrica: patologia corneal, glaucoma, retina i oculoplastia infantil.

2- Superfície Ocular i Còrnia (5 mesos)

En aquesta 2ª rotació d'aquesta àrea els objectius docents són els mateixos que durant la rotació de R1 però amb una major autonomia.

- Interpretar les proves complementàries (topografia, tomografia coherència òptica anterior...)
- Adquirir habilitats quirúrgiques: cirurgia de la cataracta complexa, cirurgia del pterigi recidivant, transplant corneal en les diferents tècniques, sutura còrnial i conjuntival.

3- Retina Mèdica i Quirúrgica (3 mesos)

En aquesta 2ª rotació en aquesta àrea els objectius docents són els mateixos que durant la rotació de R1 però amb una major autonomia.

- Realitzar l'aproximació diagnòstica en uveïtis i patologia retiniana
- Indicar i pautar el tractament mèdic de la patologia retiniana.
- Indicar i col·laborar en el tractament amb làser argó de la patologia retiniana
- Col·laborar en la tècnica del tractament intravítri i intracamerular
- Adquirir habilitats quirúrgiques: vitrectomia posterior central, cirurgia escleral, tractaments intravítris

4- Neurooftalmologia (2 mesos)

- Realitzar l'anamnesi i les exploracions dirigides a l'especialitat
- Sol·licitar i interpretar les proves complementàries per diagnosticar la patologia neurooftalmològica
- Col·laborar en el diagnòstic i tractament mèdic i quirúrgic

Consulta externa: Agenda de Maculopatia per dipòsit

Dues tardes a la setmana el/la resident de tercer any es farà càrrec d'una agenda pròpia de consulta externa, realitzant visites de despistatge de maculopatia per dipòsit en aquells pacients en tractament sistèmic amb fàrmacs que tenen risc potencial de toxicitat retiniana o de nervi òptic, principalment cloroquina i hidroxicloroquina.

Objectiu docent: Identificar de manera precoç la toxicitat ocular induïda per fàrmacs, entitat poc freqüent però de diagnòstic obligat

Interconsultes:

Segueix participant en aquesta activitat, una tarda a la setmana, però amb major autonomia, de tal manera que ho fa acompanyat ocasionalment per l'adjunt.

RESIDENT DE QUART ANY

1- Retina Mèdica i Quirúrgica (5 mesos)

En aquesta 2ª rotació en aquesta àrea els objectius docents són els mateixos que durant la rotació de R1 però amb una major autonomia.

- Indicar i pautar el tractament mèdic de la patologia retiniana complexa.
- Adquirir habilitats quirúrgiques: vitrectomia posterior perifèrica, cirurgia escleral, desprendiment de retina.

2- Glaucoma (5 mesos)

- Realitzar el diagnòstic i l'orientació terapèutica
- Abordatge sistèmic del pacient glaucomatós
- Indicar i realitzar el tractament làser del glaucoma: Iridotomia làser YAG, trabeculoplastia argó, suturolisis argó
- Col·laborar en el tractament quirúrgic del glaucoma: Cirurgia mínimament invasiva, trabeculectomia, col·locar dispositius de drenatge, maneig de la sutura escleral i conjuntiva.

3- Rotació Optativa o Lliure (2 mesos)

Durant aquest any de residència el/la resident té la possibilitat de fer una rotació de 2 mesos en un centre de reconegut prestigi, de lliure elecció i d'acord amb l'equip de tutoria, per a aprofundir en alguna àrea específica del seu interès

Agenda de Postoperats

Una tarda a la setmana el/la resident de quart any es farà càrrec d'una agenda pròpia de pacients postoperats a la setmana i al mes de cirurgia de cataracta no complicada.

Objectiu docent: adquirir responsabilitat en el maneig d'aquests pacients i perfeccionar la tècnica de cirurgia de cataractes.

Sessió Quirúrgica

Un matí a la setmana l'R4 té una sessió quirúrgica pròpia, de cirurgia de cataracta, per tal de perfeccionar la tècnica d'aquesta cirurgia tan prevalent. Si bé realitza la cirurgia de manera autònoma, està sempre a disposició un adjunt responsable que intervindrà a demanda.

Interconsultes:

Aquest curs l'R4 es fa càrrec de les interconsultes una tarda a la setmana, de manera autònoma, consultant l'adjunt responsable puntualment, sempre que ho consideri necessari.

5. GUÀRDIES

Les guàrdies són exclusivament de l'especialitat d'oftalmologia i en règim presencial amb adjunt localitzable. Únicament es distribueixen a partir de R2, donat que durant R1 s'ha d'actuar amb supervisió en presència física.

El nombre de guàrdies és al voltant de 4 a 5 al mes.

La lliurança de guàrdies és obligatòria. En cas que, voluntàriament, el/la resident romanguí al centre, no és permesa la activitat assistencial però sí observacional.

Els objectius docents són molt similars als de la rotació per urgències donat que no disposem de sala de pacients ingressats, i permeten una major exposició a la patologia oftalmològica urgent.

De R2 comença a fer guàrdies, atenent d'entrada al pacient d'urgències i les interconsultes, i avisant a l'adjunt localitzable sempre que ho consideri necessari: Inicialment de manera més freqüent i progressivament menys, a mesura que augmenta el seu nivell d'autonomia i any de residència. L'extensió de l'activitat assistencial del servei a la tarda fins a les 20:30h els laborables facilita aquesta supervisió a demanda inicialment més freqüent. Els residents reben la indicació d'avisar sistemàticament l'adjunt davant de qualsevol patologia greu que impliqui dificultat en el maneig, i també davant de la necessitat de qualsevol procediment quirúrgic, com les cirurgies de reparació palpebral complexa o perforacions oculars.

6. ACTIVITATS FORMATIVES DEL PLA TRANSVERSAL COMÚ

Els/les residents assisteixen als cursos de formació organitzats per la comissió de docència i el departament de Formació Continuada per a l'adquisició de competències transversals a totes les especialitats o la majoria d'elles.

ACCIONS FORMATIVES	MODALITAT	R1	R2	R3
Sessió Acollida de Residents	presencial	●		
Suport Vital Bàsic	presencial	●		
Estació de treball clínic	presencial	●		
Tallers d'habilitats (venopunció)	presencial	●		
Cerques bibliogràfiques	On line	●		
Seguretat del/la pacient	on line	●		
Formació en prevenció de riscos laborals	on line	●		
Curso de radioprotecció	on line	●		
Metodología de recerca	on line	●		
Tallers de simulació d'entorns clínics	presencial		●	
Estadística bàsica amb <i>Stata</i>	presencial		●	
Dilemes ètics	presencial		●	
Gestió clínica	Online/presencial			●

7. ACTIVITAT DOCENT DE LA PRÒPIA UNITAT

Cada setmana tenen lloc 2 sessions dins del servei: Una impartida per adjunts i una altre impartida per residents. La duració es de 1 hora per sessió.

La subespecialitat de retina fa una sessió mensual independent de les anteriors

Participació en Comité de Uveítis intrahospitalari, cada 15 dies, durant la rotació per la subespecialitat de retina.

A més, cada any el servei organitza quatre cursos de formació continuada de la especialitat. Cada curs té una duració de 5 hores i l'assistència dels residents es obligatòria.

Els residents també paticipen dels Comitès d' Uveitis, Tumors de Cap i Coll, Via Llagrimal, Neuroftalmologia, Genodermatosis, Paral.lisis Facial quan rotan per les subespecialitats respectives. Tenen lloc amb una periodicitat mensual.

8. ASSISTÈNCIA A ACTIVITATS FORMATIVES DE L'ESPECIALITAT

De R1 els residents assisteixen al curs d'Introducció a l'Oftalmologia que organitza la Societat Catalana d'Oftalmologia, d'una setmana de durada.

Tal com està recollit al quadre de rotacions, de R1 assisteixen també al Curso Castroviejo, a Madrid, amb una durada de 4 setmanes, on es repassa la teoria oftalmològica de tota l'especialitat.

A partir del segon any de residència s'incentiva la participació en els diferents Congressos i reunions científiques nacionals i internacionals de totes les subespecialitats oftalmològiques amb l'obligatorietat de presentar comunicacions orals i en panell a partir de R2.

Es recomana participar en les diferents wetlab que ofereix el programa formatiu de Laboratoris Alcon: wetlab de cirurgia de cataractes, wetlab de cirurgia vítreo-retiniana, weblab de complicacions quirúrgiques.

9. ACTIVITAT INVESTIGADORA

Ja des de R1 cada resident és inclòs, com a mínim, en un projecte de recerca del servei .

A finalitzar la residència es demana a cada resident la participació en una publicació indexada i haver presentat com a mínim 3 comunicacions com a primer autors

